

Пінчук Ольга

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, заступник директора з науково-експериментальної роботи Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України, Київ, Україна
ORCID: 0000-0002-2770-0838
E-mail: opinchuk@iitlt.gov.ua

Малицька Ірина

старший науковий співробітник відділу компаративістики інформаційно-освітніх інновацій, Інститут інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України; Київ, Україна
ORCID: 0000-0003-1598-0120
E-mail: irina_malitskaya@ukr.net

**ЕФЕКТИВНА ЕКСПЕРТИЗА ПУБЛІКАЦІЙ ЯК ЗАПОРУКА ЯКОСТІ
НАУКОВИХ ВИДАНЬ**

Анотація: у статті проаналізовано сучасні моделі рецензування, охарактеризовано їх недоліки і переваги, а також тенденції їх впровадження у видавничому процесі міжнародних наукових видань. Представлено редакційно-видавничий процес електронного наукового фахового видання “Інформаційні технології і засоби навчання”, в якому виокремлено організацію і проведення процесу рецензування від пошуку й запрошення рецензентів до співпраці між редакцією, рецензентом і автором. Розгорнуто представлено етап “Первинного експертного оцінювання”, критерії оцінювання рукопису експертами. Проаналізовано і відібрано для використання безкоштовні онлайн ресурси, що сприятимуть удосконаленню процесу експертизи наукової продукції та роботи наукових редакторів.

Ключові слова: електронне наукове фахове видання; редакційно-видавничий процес; рецензування; рецензент; редактор.

Olga Pinchuk

PhD of pedagogical sciences, senior researcher, deputy director for scientific experimental work Institute of Information technologies and learning tools of the NAES of Ukraine; Kyiv, Ukraine
E-mail: opinchuk@iitlt.gov.ua

Iryna Malytska

senior researcher of the comparative studies department for information and education innovations, Institute of Information technologies and learning Tools of the NAES of Ukraine, Kyiv, Ukraine
E-mail: irina_malitskaya@ukr.net

EFFECTIVE PEER REVIEW OF PUBLICATIONS AS A GUARANTEE FOR SCIENTIFIC EDITIONS QUALITY

Abstract: the article analyzes modern review models, describes their disadvantages and advantages, as well as trends in their implementation in the publishing process of international scientific journals. The editorial and publishing process of the electronic scientific professional publication “Information Technologies and Teaching Aids” is presented, which highlights the organization and conduct of the review process from finding and inviting reviewers to cooperation between the editor, reviewer and author. The stage of “Initial expert evaluation” and criteria for evaluation of the manuscript by experts are presented in detail. Free online resources have been analyzed and selected for use, which will help to improve the process of examination of scientific products and the work of scientific editors.

Key words: electronic scientific professional publication; editorial and publishing process; reviewing; reviewer; editor.

Ольга Пинчук, Ирина Малицкая

ЭФФЕКТИВНАЯ ЭКСПЕРТИЗА ПУБЛИКАЦИЙ КАК ЗАЛОГ КАЧЕСТВА НАУЧНЫХ ИЗДАНИЙ

Аннотация: в статье проанализированы современные модели рецензирования, охарактеризованы их недостатки и преимущества, а также тенденции их внедрения в издательском процессе международных научных изданий. Представлен редакционно-издательский процесс электронного научного профессионального издания “Информационные технологии и средства обучения”, в котором выделена организация и проведение процесса рецензирования от поиска и приглашения рецензентов до последующего сотрудничества между редакцией, рецензентом и автором. Развернуто представлено этап “первичного экспертного оценивания”, критерии оценки рукописи экспертами. Проанализированы и отобраны для использования бесплатные онлайн ресурсы, которые будут способствовать совершенствованию процесса экспертизы научной продукции и работы научных редакторов.

Ключевые слова: электронное научное специализированное издание; редакционно-издательский процесс, рецензирование; рецензент; редактор.

Olga Pinchuk, Iryna Malytska

An extended abstract of the paper on the subject of:

“Effective peer review of publications as a guarantee for scientific editions quality”

Problem setting. Peer review is still the only widely existing way for research validation or evaluation. The study of reviewing scientific publications covers such basic aspects as: the ethics of interaction between the author and the reviewer, review models, criteria for evaluating manuscripts, the reviewing process. The scientific editions' teams are constantly improving expert evaluation: finding ways to improve the quality of peer review, developing the neces-

sary templates for expert opinions, establishing effective communication among the editors, reviewers and authors

Recent research and publications analysis the Ukrainian and foreign scientists (I. Tykhonkova, O. Humanenko, L. Lupa-renko, R. DiDomenico, W. Baker, S. Haine, M. Marusić, A. Marusić and others) devote their works to the issues concerning scientific publications, reviewing and other aspects inherent in scientific publishing and

editorial activities, the communication between authors and reviewers

Paper objective. *Analysis and generalization of world tendencies, modern approaches to publishing and editorial activities, conducting peer review of scientific publications. Presentation of practical experience of a domestic electronic professional edition in organizing and conducting expertise of scientific publications in the field of pedagogy based on the best foreign standards.*

Paper main body. *The work of the electronic scientific professional edition "Information Technologies and Learning Tools" editorial board is based on the documents of: Committee on Publication Ethics (COPE, UK); Elsevier Publishing Corporation (Netherlands), developer and owner of SciVerse Scopus; Springer Publishing House (Springer Science + Business Media, Germany); Wiley (John Wiley & Sons, Inc., USA – American multinational publishing company).*

Reviewers have an important mission to determine the relevance of research, scientific validity and novelty of achievements, improving the quality of materials presentation in the form of publications. We believe that in the domestic scientific and educational space the public support for reviewers, creation of motivating factors for their activities by their employers, strengthening the prestige of the position of reviewer is extremely important.

We have systematized the approaches to reviewing of the world leaders in editorial and publishing, highlighted the most significant, in our opinion, advantages and disadvantages of different reviewing models. A model of the editorial and publishing process of the electronic scientific professional edition "Information Technologies and Learning Tools" is presented. The model includes all the stages starting from the "Primary Expert Evaluation", when reviewers consider: compliance with the subject of the publication, scientific and certain design requirements, all structural elements of the publication, the correctness of the presentation of information about the authors, the

assessment of the correctness of citation / self-citation, duplication and plagiarism, % uniqueness of the text. A check is made for possible plagiarism of publication.

When the editor decides to accept the article, experts are invited. Their main task is to determine the quality, originality and importance of the scientific research presented in the manuscript. The electronic scientific professional edition "Information Technologies and Learning Tools", founded in 2006, has tested several review models - Single blind review (during the first few years) and Double blind review, which was preferred. In 2011, the editorial and publishing process was completely moved to a new journal management and publishing system Open Journal Systems (OJS), which gave the editors the opportunity to implement actively modern publishing standards and organize the activities of the editorial team on the Internet.

Reviewers' opinion on the manuscript is formed according to certain criteria and indicators proposed by the editors. The reviewer gets the opportunity to attach files, in the allotted fields, leave additional comments on the abstract, paper objective for the authors; recommend another paper's title and some literature sources; single out certain theses of the presentation that require additional argumentation, or terms and concepts that need to be detailed, clarified, substantiated. As a result, the reviewer should recommend further action to the editors in relation to the peer-reviewed work. The final evaluation of the publication, based on the conclusions of the reviewers, is provided by the editorial board of the journal.

After careful analysis of Elsevier, Springer, Wiley, EASE sites, we have recommended resources for reviewers: Elsevier: Certified Peer Reviewer Course, Reviewer's Hub (Elsevier), American Chemical Society (ACS) Reviewer Lab, Nature Masterclasses: Free online course on peer review, Publons Academy (Clarivate Analytics), Springer: How to Peer Review tutorial, British Medical Journal (Training package for The BMJ's

peer reviewers), Wiley: *Peer Review Training, A guide to becoming a peer reviewer* (Taylor & Francis Group).

Conclusions of the research. *In Ukraine, for a long time, insufficient attention was paid to the issue of scientific publications professional expertise. We have studied such aspects of reviewing as: the ethics of interaction between author and reviewer, reviewing models, criteria and indicators for evaluating manuscripts, reviewing process and ways of forming expert opinion. The electronic scientific professional edition "Information Technologies and Learning Tools" has an editorial policy and is constantly improving expert evaluation (changing the review model, submission requirements, improving forms of expert evaluation, etc.) that meet the best international standards and modern approaches to publishing and editorial activities. Approaches to reviewing of world leaders in editorial and publishing have been systematized and the model of Double blind review has been chosen. The model of the electronic scientific professional edition "Information Technologies and Learning Tools" editorial and publishing process is presented. Free online resources with a content aimed at improving the process of reviewing scientific publication and the work of editors are recommended for reviewers. The use of an electronic open journal system helps editors to organize effectively the activities of the editorial team, communication between reviewers and authors.*

Постановка проблеми в загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Рецензування як експертне оцінювання наукових праць є невід'ємною частиною редакційно-видавничого процесу і все більш стає об'єктом дослідження науковців різних галузей. Процес проведення експертного оцінювання результатів досліджень – ключовий етап відбору статей до опублікування, рушій підвищення якості рукописів зокрема і фахового видання в цілому. Зацікавленість обох сторін, як

редакторів, так і авторів публікацій, в ефективності рецензування очевидна. Якісне наукове видання має більше шансів увійти до провідних міжнародних наукометричних баз даних, таких як Scopus і Web of Science. Отже, матимуть більшу ймовірність бути презентованими міжнародній академічній спільноті. Якість наукових статей підвищує рівень наукового видання, впливає на його включення до найвищої категорії фахових видань України. Зацікавленість авторів публікації отримати фахові рекомендації, взяти участь у дискусії з експертом щодо власного дослідження – природна. В контексті нашого дослідження варто звернути увагу на те, що публікація в електронному фаховому виданні максимально сприяє поширенню відомостей про дослідника та його науковий доробок, апробації одержаних результатів, їх впровадженню, підвищує цитованість та наукометричні показники.

Експертне оцінювання наукової публікації підтверджує обґрунтованість висновків та якість наукового дослідження або спростовує їх. Рецензентами, переважно, є визнані в своїй галузі експерти, які добровільно і, зазвичай, безкоштовно присвячують власний час вивченню змісту статті з метою оцінювання її наукової ваги, надання рекомендацій авторам щодо покращення поданого матеріалу.

Незважаючи на критику деяких академічних кіл, експертна оцінка залишається поширеним, єдино прийнятним способом підтвердження достовірності результатів або оцінювання досліджень у цілому та успішно існує з відносно незначними змінами протягом 350 років. Прийнято вважати, що рецензування як частина наукової комунікації з'явилося у 17-му сторіччі. Його появу пов'язують із науковими товариствами: Лондонське Королівське Товариство в Англії (1660 рік) і Академія наук у Франції (1666 рік), що започаткували видавництва наукових журналів – "Журнал учених" ("Journal des Sçavans") у Франції та "Філософські За-

писки” (“Philosophical Transactions”) в Англії. Вважається, що “Філософські Записки” Лондонського королівського товариства” є першим журналом, під редакцією Генрі Ольденбурга (1618–1677), який формалізував процес рецензування [1], [2].

Дослідження рецензування наукових публікацій охоплює такі основні аспекти, як: етика взаємодії автора і рецензента, моделі рецензування, критерії оцінювання рукописів, процес експертизи. Редакціями наукових видань постійно проводиться удосконалення експертного оцінювання: пошук шляхів, що сприяють підвищенню якості рецензування, розроблення необхідних шаблонів експертних висновків, налагодження ефективної комунікації між редакцією, рецензентом та автором, а також організація тренінгів і система консультування для рецензентів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано розв’язання цієї проблеми і на які спирається автор. Проблема наукових видань, рецензуванню й іншим аспектам властивим науковому видавництву та редакційній діяльності, діяльності авторів і рецензентів присвячені роботи І. Тихонкової (Україна) [3]. О. Гуманенком (Україна) досліджено витоки наукового рецензування, виокремлено історичні етапи його формування, значення рецензії для академічної спільноти [2]. Вчені, серед іншого, окреслюють ситуацію, що є типовою для сучасного наукового рецензування значного числа вітчизняних видавництв: проводиться формально, обмежується виправленням стилістичних та граматичних помилок, шліфуванням термінології, що не призводить до суттєвого покращення наукового рівня статті.

Важливим для нашого дослідження є аспект використання інформаційно-комунікаційних інтернет орієнтованих технологій розгортання і підтримування наукових видань, автоматизація редакційних процедур, зокрема тих, що пов’язані з організацією незалежного на-

укового рецензування. У дослідженні електронних відкритих журнальних систем Л. Лупаренко (Україна) [4] обґрунтовано основні положення їх використання з метою забезпечення організації та дистанційного управління повним циклом редакційно-видавничого процесу електронних наукових журналів, зокрема підтримування процесів подання, рецензування, літературного редагування, коригування, макетування та публікації статей із подальшим їх збереженням, поширенням та індексуванням у мережі Інтернет. За результатами дослідження було розроблено рекомендації щодо здійснення редакційно-видавничого процесу за допомогою електронних відкритих журнальних систем на прикладі системи Open Journal Systems.

ДіДоменіко Р. (США), В. Бейкер (США), С. Хейнс (США) у своїх наукових дослідженнях розглядають можливості і вплив рецензентів на удосконалення процесу експертизи [5]. Внесок редакторів наукових видань у просуванні та вдосконаленні своїх журналів, проблеми, які вони повинні вирішувати представлені у дослідженнях М. Марушич, А. Марушич (Хорватія) [6], Р. Врано (Хорватія) [7]. Г. МакДоуел (США), Дж. Кнутцен (США), Дж. Грехем (США), С. Уолкер (США), Р. Ліджек (США) розглядають цікавий аспект: можливості й перспективи залучення молодих науковців до рецензування статей [8].

Нові альтернативні підходи до експертного оцінювання, показники, що використовуються для визначення її ефективності, кількісний аналіз експертного оцінювання, експерименти в рецензуванні, підходи до колективного оцінювання досліджено міжнародною групою експертів: А. Бірюков (Німеччина), Х. Кампанаріо (Іспанія), Д. Вейклінг (Бельгія), К. Бартоліні (США), Ф. Казаті (Італія), М. Маркезе (Італія), К. Міриленка (Італія), Нардин Н. Осман (Іспанія), А. Рагоне (Італія), Карлос

К. Сієрра (Іспанія), А. Вассеф (Франція) [9].

На жаль, в Україні цю проблематику вивчають замало дослідників. Переважно, практикується опанування й удосконалення проведення експертизи безпосередньо редакціями, що створюють свою “авторську” процедуру, процес, певні традиції з урахуванням міжнародного досвіду.

В Україні приділяється значна увага підвищенню рівня якості наукових праць, наукових видань. Відповідно до наказу МОН від 15.01.2018 № 32 “Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України”, Стаття 6, п. 6 зазначено “...забезпечення якісного незалежного рецензування поданих для публікації матеріалів вченими, які здійснюють дослідження за спеціальністю...”. Така відповідальність покладається на видавництва [10].

Видавнича політика наукових видань повинна забезпечувати впровадження принципів доброчесності, що проголошені в Законі України “Про освіту” (Розділ 5 Забезпечення якості освіти, Стаття 42.), де “Академічна доброчесність – це сукупність етичних принципів та визначених законом правил, якими мають керуватися учасники освітнього процесу під час навчання, викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання та/або наукових (творчих) досягнень” [11].

Крім цього фахові наукові видання у своїй роботі керуються: Законом України “Про вищу освіту” (Розділ 1, Стаття 1. Основні терміни та їх визначення) [12]; Законом України “Про наукову та науково-технічну діяльність” [13]; Наказом МОН України від 23.09.2019 № 1220 – “Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук” [14].

Відповідно дані, розміщеним на сайті МОН України [15] станом на тра-

вень 2020: до “Переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії” до категорії “А” зараховано 87 видань, серед них 1-е “педагогічне”; до Категорії “Б” – 654. До “Переліку електронних наукових фахових видань України, в яких можуть оприлюднюватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії” до категорії “А” зараховано 4 видання, серед них 3 “педагогічних”; до категорії “Б” – 48.

Проте, на жаль, досить невелика кількість українських наукових видань високо оцінена міжнародною науковою спільнотою – тільки 127 індексуються в міжнародних наукометричних базах *Scopus* та/або *Web of Science Core Collection* [16].

Формування цілей статті (поста-новка завдання). Аналіз та узагальнення міжнародних тенденцій, сучасних підходів до видавничо-редакційної діяльності, проведення експертизи наукових публікацій. Презентація практичного досвіду організації та проведення експертизи наукових публікацій у галузі педагогіки вітчизняного електронного фахового видання, що базується на кращих міжнародних зразках.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Редакція електронного наукового фахового видання “Інформаційні технології і засоби навчання” у своїй роботі спирається на розробки:

- Комітету з публікаційної етики (COPE – Committee on Publication Ethics, Великобританія), діяльність якого спрямована на підтримку видавців, редакторів наукових видань із розвитку видавничої етики, підтримці етичної культури видавництв і редколегій;

- видавничої корпорації Elsevier (Нідерланди), розробник і власник *SciVerse Scopus*;

- видавництва Springer (Springer Science+Business Media) (Німеччина) міжнародної видавничої компанії, заснованої у 1946 році, Гамбург, Німеччина, основною спеціалізацією якої є видавництво академічних журналів і книг;

- Wiley (John Wiley & Sons, Inc.) американської багатонаціональної видавничої компанії, заснованої в 1807 році, спрямованої на видання, як у друкованому, так і в електронному вигляді наукових та навчальних матеріалів, а також розміщенню освітніх Інтернет-сервісів;

- інших закордонних редакторських асоціацій та інформаційних систем.

Кожне видавництво наукового журналу або збірника наукових праць має свій особистий підхід до процесу рецензування, його організації, взаємозв'язку між учасниками процесу, але всі без винятку керуються одним – рецензування повинно бути обов'язковим і спрямоване на покращення якості наукової праці. Видавництво Springer наголошує на важливості якісного рецензування, що впливає на якість журналу, допомагає підтримувати академічний статус видання, об'єктивно оцінюючи статтю, рекомендуючи її до публікації.

Починаючи із середини 20-го століття рецензування визнають “золотим стандартом” для оцінювання, автентичності та вдосконалення наукових праць. Elsevier і Sense About Science (незалежна добродійна організація у Великій Британії, що просуває громадське ставлення до науки) проводять масштабні міжнародні опитування науковців (2009, 2015, 2019 роки) із проблемами експертної оцінки та ставлення до її доцільності. Незважаючи на критику щодо добросовісності процесу рецензування, більшість опитуваних вважають експертну оцінку найкращою формою наукового оцінювання. Такий висновок підтвердили результати опитування у 2015 році – 82 % науковців, які взяли участь в дослідженні, погодилися з тим, що “без експертної оцінки неможливо контро-

лювати наукові досягнення і наукову комунікацію”. У звіті “Якість, довіра та рецензія: перспективи дослідників 10 років поспіль” (Quality, trust & peer review: researchers' perspectives 10 years on) було представлено дослідження Elsevier і Sense About Science процесу рецензування. Порівнювали стан у 2019 і 2009 роках. Результати опитування 3000 респондентів-науковців надали можливості зробити наступні висновки [17].

1. У порівнянні із 2009 роком збільшилась кількість науковців, які задоволені проведенням рецензування наукових здобутків і вони вважають за потрібне тільки покращити його, а не замінити на щось інше.

2. Збільшення кількості інформації та відповідно обсягу результатів досліджень, викликає у науковців занепокоєння щодо їхньої якості. Перехресні перевірки стають нормою, створюючи неефективність дослідницької екосистеми.

3. Підвищення рівня довіри забезпечується не кількістю, а якістю наукових результатів.

4. Крім удосконалення процесу експертизи, рекомендацій, що надаються з цього питання, а також тренінгів для експертів, рецензенти хочуть бути визнаними за свою роботу, зокрема своїми роботодавцями.

5. Немає розуміння громадськістю концепції експертної оцінки, що на її погляд звужується до подання наукового дослідження у спростованій формі, зрозумілій для читача.

На жаль, в Україні подібні дослідження не проводились, проте недовіра до якості опублікованих наукових праць притаманна й українській науковій спільноті. На нашу думку, у гонитві за планованою кількістю друкованих статей часто не йдеться про якість матеріалу, а тільки про його кількість, що природно викликає недовіру до наукового дослідження. Саме на експертів покладається важлива місія визначення

актуальності досліджень, наукової обґрунтованості й новизни здобутків, підвищення якості представлення матеріалів у вигляді публікації. Вважаємо, що у вітчизняному науково-освітньому просторі гранично актуальним є громадська підтримка рецензентів, створення роботодавцями системи мотиваційних чинників їхньої діяльності, підсилення престижності позиції наукового експерта.

Актуальними на сьогодні є декілька моделей рецензування. Нами було систематизовано підходи до рецензування світових лідерів редакційно-видавничої справи, та виокремлено найсуттєвіші, на нашу думку, недоліки і переваги кожної моделі [1], [18].

Одностороннє “сліпе” рецензування (Single blind review), під час якого автор не знає рецензентів. Це найбільш поширена, традиційна модель організації рецензування серед наукових журналів. Вона, як й інші, має переваги та недоліки.

Переваги:

- анонімність дає можливість рецензенту відверто висловлювати свою думку, не бути занадто обережним в очікуванні неконструктивної критики та, можливо, образ з боку автора; водночас, знання рецензентом автора, його місця роботи (посаду), дозволяє рецензенту використовувати цю обізнаність щодо врахування попередніх досліджень автора, його досвіду в певній галузі або відсутність такого.

Недоліки:

- знаючи автора, є можливість суб'єктивної зміни рівня вимог до якості статті, що призведе до упередженої експертизи;

- існує потенційна загроза дискримінації за гендерною, етнічною або національною ознакою, що є неприйнятною. Наприклад, англійську мову рукопису визнають відразу поганою, низького рівня, спираючись на особисту неприязнь до певної країни або національної приналежності авторів.

Подвійне “сліпе” рецензування (Double blind review) – автори не знають

рецензентів, рецензенти не знають авторів. Це найбільш поширена модель серед наукових журналів суспільного і гуманітарного напрямів.

Переваги: дослідження оцінюється справедливо і неупереджено, не зважаючи на посади, репутацію авторів; автор і рецензент захищені від особистісної критики.

Недоліки: анонімність не гарантована, оскільки виявити особистість автора можна через проблему дослідження, посилення, використані джерела або стиль написання.

Потрійне “сліпе” рецензування (Triple blind review) – ім'я рецензентів приховані від автора, так само як й ім'я автора приховане від рецензентів і редактора. Стаття подається анонімно і в подальшому процесі оцінювання залишається в такому ж статусі, з метою запобігання упередженого ставлення до автора.

Переваги ті самі, що й при подвійному “сліпому” рецензуванні. До *недоліків* додаються певні технічні та організаційні труднощі пов'язані з процедурою “анонімізації” статей/автора.

Відкрите рецензування (Open review) – ідентичність автора та рецензентів відома всім учасникам процесу. Все більш наукових журналів відмовляються від цієї моделі, але вона залишається популярною серед рецензентів. Деякі журнали публікують рецензії одночасно із публікацією статті, таким чином читачі бачать імена як авторів, так й їхніх рецензентів із коментарями.

Переваги:

- прозорість відкритої експертної оцінки заохочує до доброзичливості, запобігає плагіату, загалом покращуючи якість рецензії та статті;

- рецензенти більш мотивовані якнайкраще проводити експертизу, оскільки їхні персоналії відкриті, іноді коментарі рецензентів з'являються як частина прийнятої до публікації роботи.

Недоліки: деякі рецензенти можуть відмовитися від такого типу рецензування з огляду на відкритість даних щодо їх

особистості і упередженого ставлення до їх особистих статей у майбутньому чи можливого впливу на кар'єрне зростання.

Відкрите рецензування розглядається в контексті появи сучасної концепції "Відкрита наука". Кількість прихильників такої моделі, які згодні оприлюднити ім'я рецензентів поряд із надрукованою статтею, зростає – з 45 % у 2001 році до 52 % у 2015 році [17].

Більш прозоре рецензування (More transparent peer review) – опублікування додаткових файлів із рецензіями до опублікованих статей, надання детальної інформації щодо кількості рецензентів, які розглядали статтю, інформування рецензентів про остаточне рішення редактора щодо переглянутої ними статті та надання коментарів інших рецензентів. Така прозорість може стати запорукою довіри в експертній оцінці.

Спільне рецензування (Collaborative review) – охоплює широкий спектр підходів, за яких команда людей працює разом для проведення експертизи. Один із форматів – два або більше рецензентів працюють разом над рецензуванням рукопису, обговорюють та подають уніфікований звіт. Інший підхід полягає в тому, щоб один або кілька рецензентів співпрацювали з автором для вдосконалення роботи, поки вона не досягне стандарту і вимог видання.

Переваги: модель більш конструктивна та менш обтяжлива, ніж традиційні методи та підходи щодо експертного оцінювання, адже вона усуває бар'єри між автором і рецензентом.

Недоліки:

- існує ризик неефективності рецензій від двох або більшої кількості рецензентів;

- співпраця між авторами і рецензентами створює ризик розмиття меж між авторством і експертною оцінкою.

Публікація рецензії (Post publication review) – продовження огляду статті після її опублікування, у формі сторінки з коментарями або форуму для обговорення

поряд з опублікованим матеріалом. Принципово важливим є те, що така модель не виключає інші моделі експертної оцінки і, зазвичай, є додатковою, не заміщує основний процес.

Переваги: такий підхід відображає еволюцію природи знань і надає можливість автору виправити або вдосконалити матеріал.

Недоліки:

- перегляд статей після публікації несумісний із поняттям версії запису, яка є невід'ємною частиною сучасної моделі контекстуалізації нових досліджень шляхом цитування попередньої літератури;

- недоліки та помилки в опублікованому матеріалі традиційно вирішуються за допомогою виправлень помилок та публікації дискусій (наприклад, листів до редактора).

Трансфер рецензування (Transferable peer review, Peer review cascade – Elsevier) – досить нова модель експертної оцінки, що дозволяє вузько спрямованим щодо проблематики журналам передавати рукописи один одному для рецензування. Автор подає статтю до журналу, але після її рецензування ухвалюється рішення щодо недоцільності публікування статті саме в цьому виданні. Тоді автору можуть запропонувати передати статтю до іншого, спорідненого щодо тематики журналу. Такий трансфер не гарантує, що стаття буде обов'язково прийнята. Якщо автор згоден із таким передаванням рукопису до іншого видання, попередній журнал передає всі отримані файли: рукопис, відомості про рецензентів та форми експертного оцінювання з коментарями.

Переваги:

- одна з головних переваг такої моделі – надання автору альтернативи, що може пришвидшити опублікування його статті;

- з точки зору видавництва або наукового товариства, яке має декілька журналів, така модель залишає наукову працю в своєму осередку та зменшує навантаження на рецензентів.

Недоліки: така модель може бути неприваблива для авторів, розуміючи, що після трансферу, стаття може бути відхилена.

Відповідно до огляду 1 593 наукових видань виконаного Wiley [18] 83 % з них працюють на електронній видавничій платформі: біля 66 % журналів використовують одностороннє “сліпе” рецензування, 34 % – подвійне “сліпе” і менше відсотка – потрійне “сліпе” рецензування.

Прихильність до одностороннього “сліпого” рецензування спостерігається за журналами різних наукових галузей. Така модель використовується 95 % наукових журналів із фізичних та медичних наук; 84 % – з соціальних та гуманітарних наук. Тільки 8 з більше ніж 1,5 тис. рецензованих журналів використовують відкриту модель рецензування і 4 – спільне рецензування.

Вибір моделі експертної оцінки залежить від рішення редакції. Без створення якісної процедури рецензування ускладнюється або стає неможливим процес подальшого успішного розвитку наукового видання. Низька якість рецензування притаманна “хижацьким виданням”, які, користуючись залежністю науковців від необхідної кількості опублікованих наукових статей (кількість яких збільшується з кожним роком), пропонують за певні кошти швидко провести експертизу рукопису і в короткий термін опублікувати матеріал. Незалежно від обраної моделі експертної оцінки робота редакторів постійно спрямована на налагоджене функціонування процесу рецензування, що охоплює: пошук рецензентів, оцінку професійного рівня обраних кандидатів, організацію комунікації з рецензентами, розробку критеріїв із оцінювання рукописів, комунікацію між редактором, експертами та автором, контроль дотримання видавничої політики і визначених вимог журналу.

Рецензенти відіграють одну із ключових ролей для успішного розвитку наукового видання, їх професіоналізм сприяє

успішності журналу. Саме завдячуючи їх зусиллям видання перетворюється на майданчик для періодичного обміну думками, наукової дискусії. Довіра авторів, наукової спільноти до рецензентів підвищують престиж журналу, а опубліковані статті, які, завдяки рецензентам були покращені, сприяють підвищенню цитування як автора, так і самої статті.

Вибір рецензентів залежить від різних галузей науки, предметних напрямів досліджень, які висвітлює видання, і є складним процесом. Незважаючи на знайомство редакторів із багатьма науковцями відповідної галузі, не всі вони погоджуються виконувати роль рецензента наукових видань. На заваді стають: завантаженість, не зацікавленість і, фактично, волонтерський характер цієї роботи. Особливо це стосується видань, що публікують достатньо велику кількість наукових статей протягом року.

Міждисциплінарна та мультидисциплінарна наука стає ознакою сучасності. Перетин предметних кордонів набуває все більшого значення, відповідно, значно ускладнюється пошук рецензентів, які мають бути обізнаними в декількох галузях науки.

Вибір рецензентів можливо проводити різними шляхами: завдяки науковій співпраці (зв'язків із іноземними колегами через міжнародні конференції, семінари, форуми з основних тем і напрямів задекларованих журналом), пошуку через ресурси наукових спільнот, таких як Research Gate, Expert Lookup видавництва Elsevier та ін.

Редакція електронного наукового фахового видання “Інформаційні технології і засоби навчання” для проведення експертної оцінки рукописів обирає професіоналів із основних тематичних напрямів журналу, спеціалістів у сфері: побудови і використання комп'ютерно орієнтованого освітнього середовища; ІКТ навчального, наукового та управлінського призначення; ІКТ підтримки психолого-педагогічних досліджень; інформаційної

безпеки та захисту даних у відкритому інформаційно-освітньому просторі. Майбутньому рецензенту надсилається запрошення для співпраці та анкета, в якій кандидат надає особисту інформацію щодо своєї наукової професійної діяльності (Додаток 1). Прийнявши запрошення, рецензент погоджується дотримуватися політики редакційної етики журналу.

Відповідно до редакційно-видавничого процесу журналу (Рис.1) після завантаження автором свого рукопису в систему журналу, стаття проходить “Первинне експертне оцінювання”, під час якого розглядаються:

- відповідність тематиці видання,
- відповідність визначеним вимогам щодо оформлення,
- наявність обов’язкових елементів публікації,
- коректність подання відомостей про авторів,
- оцінювання коректності цитування/самоцитування, дублювання і запозичень,
- % унікальності тексту, перевірка на можливу подвійність публікації,
- загальним вимогам науковості,
- потенціал для інтересу читачької аудиторії видання.

У разі рішення редактора прийняти статтю запрошуються експерти, основне завдання яких – визначити якість, оригінальність та важливість наукового дослідження, викладеного у манускрипті. Електронне наукове фахове видання “Інформаційні технології і засоби навчання”, яке започатковано у 2006 році, пройшло випробування декількох моделей рецензування – Одностороннього “сліпого” рецензування (Single blind review) (протягом декількох перших років роботи) і Подвійного “сліпого” рецензування (Double blind review), якому було надано перевагу. Треба зауважити, що у 2011 р. редакційно-видавничий процес повністю переведений на електронну відкриту журнальну систему Open Journal Systems, що надало можливості редакто-

рам активно впроваджувати сучасні видавничі стандарти та організувати діяльність редакційної групи в Інтернет.

Кожне видання має свої підходи і критерії до оцінювання наукових статей, що мають багато спільного, але мають і відмінності. Отримавши на розгляд подання, експерт журналу “Інформаційні технології і засоби навчання” заповнює онлайн анкету. Експертна думка про рукопис формується за певними критеріями і показниками, запропонованими редакцією. Оцінює подання та схвалює для публікації редколегія журналу. Форма рецензування редакції “Інформаційні технології і засоби навчання” містить наступні позиції.

1. Відповідність змісту статті тематиці журналу.
2. Відповідність назви статті змісту викладеного матеріалу.
3. Зауваження щодо анотацій (розширити, скоротити, уточнити зміст).
4. Наявність/відсутність обов’язкових структурних елементів наукової статті (постановка проблеми, аналіз останніх досліджень і публікацій, мета статті, перспективи подальших розвідок).
5. Ступінь обґрунтованості актуальності дослідження.
6. Новизна викладеного матеріалу.
7. Зауваження щодо аналізу джерел та публікацій (потреба в уточненні, відсутність посилань на деякі джерела, відповідність змісту дослідження та ін.).
8. Зауваження до мети статті.
9. Потреба у редагуванні (стилістичних неточностей, уточнення термінології, орфографічних помилок, помилок пунктуації, граматичних помилок).
10. Висновки (відповідність структурі статті, обґрунтованість автором). Експерт отримує можливість долучити файли, у відведених полях залишити для авторів додаткові коментарі щодо анотації, мети; пропозиції щодо назви; поради джерела; виокремити певні тези подання, що потребують додаткової аргументації, або терміни і поняття, що необхідно деталізувати, уточнити, обґрунтувати.

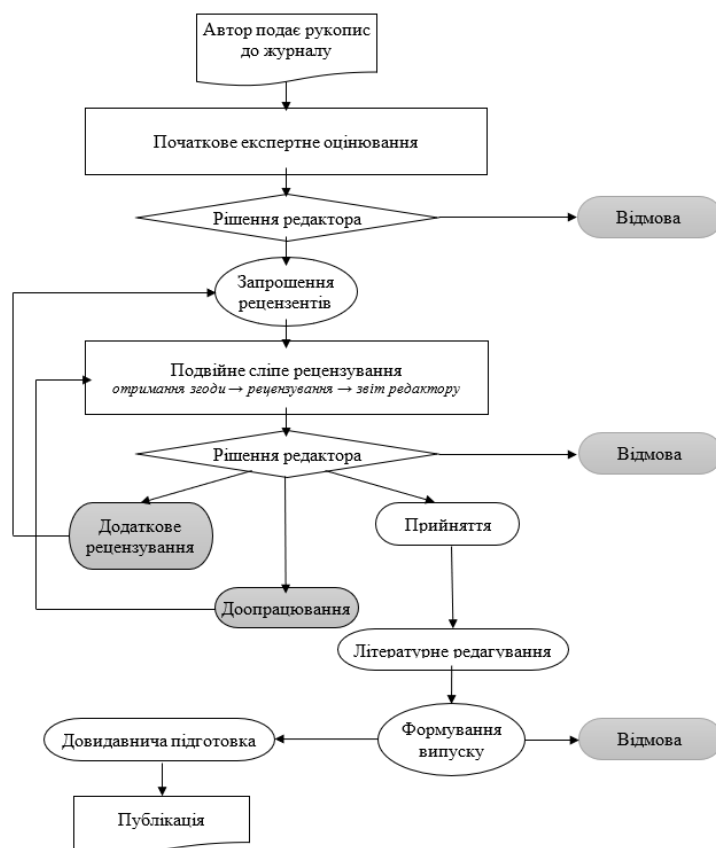

Рис. 1. Редакційно-видавничий процес електронного наукового фахового видання “Інформаційні технології і засоби навчання”

У підсумку експерт повинен *рекомендувати* редакції подальші дії відповідно до рецензованої роботи (<https://journal.iitta.gov.ua/index.php/itlt/peerreview>). Остаточну оцінку публікації, ґрунтуючись на висновках рецензентів, надає лише редколегія журналу

До оцінювання статті можуть бути залучені декілька рецензентів. У разі схвалення рецензентами статті, вона направляється до літературного редактора і надалі може розглядатися для опублікування. Зауважимо, що навіть на етапі затвердження випуску стаття може бути відхилена редколегією.

Результатом плідної співпраці редакційної колегії з рецензентами журналу “Інформаційні технології і засоби навчання” Інституту інформаційних технологій і засобів навчання НАПН України є його висока оцінка у світовому науково-освітньому просторі. Так, журнал

займає першу сходинку у рейтингу Топ-100 найкращих українськомовних наукових періодичних вітчизняних видань за версією Google Scholar станом на липень 2020 року. Сайт журналу на цей час відвідало понад 1 млн 200 тис. науковців, у т. ч. з України понад 112 тис. Журнал індексується у наукометричній базі Emerging Sources Citation Index (Web of Science Core Collection).

Якість наукової продукції, довіра до рецензентів, пошуки нових моделей оцінювання наукових праць – стають одними з головних цілей у роботі наукових видань. Беруться до уваги матеріали COPE, Elsevier, Springer, EASE (The European Association of Science Editors – Європейська асоціація наукових редакторів), що докладають багато зусиль для удосконалення, осучаснення процесу експертизи наукових матеріалів, приділяючи особливу увагу професійному розвитку редакторів

наукових видань і рецензентів, спрямовують свою діяльність на удосконалення глобальних стандартів, підвищення рівня профіля редакторів наукових видань, розвиток їх професійної діяльності, визнаючи, що успішний розвиток наукового видання залежить від професійного, наукового рівня редакторів та сформованої команди рецензентів.

Редакція електронного наукового фахового видання “Інформаційні технології і засоби навчання” турбується про підвищення рівня професіоналізму рецензентів як експертів галузі ІКТ в освіті, а також намагається удосконалити процес експертної оцінки, допомогти рецензентам опанувати необхідні знання й уміння, що відповідають рівню відомих міжнародних наукових видань, визнаних у світовій науковій спільноті. Підвищуючи компетентності, рецензенти можуть змінювати статус до члена редколегії, бути запрошеним до експертних груп відомих наукових видань, міжнародних конференцій, симпозіумів, семінарів.

Після проведення ретельного розгляду сайтів Elsevier, Springer, Wiley, EASE, нами було відібрано декілька безкоштовних ресурсів для рецензентів.

Elsevier: Сертифікований курс рецензентів (Elsevier: Certified Peer Reviewer Course) (<https://researcheracademy.-elsevier.com/navigating-peer-review/certified-peer-reviewer-course>). Курс орієнтує на самонавчання через вебінари, подкасти та анкетування. Для отримання сертифіката необхідно пройти декілька основних модулів, але є також можливість “обрати” додаткові елементи, що відповідають індивідуальним потребам та інтересам науковця. Крім цього, можна ставити питання та отримувати на них відповіді в асоційованій групі Менделі (Mendeleev group).

Reviewer’s Hub (Elsevier) (<https://www.elsevier.com/reviewers>). Ресурс для рецензентів, розроблений видавництвом Elsevier. На сайті розміщена інформація стосовно підготовки рецензії,

рекомендації рецензентам-початківцям, посилання на актуальні статті. Матеріали надаються у вільному доступі без реєстрації.

Лабораторія рецензентів Американського хімічного товариства (American Chemical Society (ACS) Reviewer Lab) (<https://www.acsreviewerlab.org/>). ACS пропонує 6-модульний інтерактивний онлайн-навчальний курс, розроблений для тренінгу дослідників, присвячений принципам якості експертної оцінки; 4-годинний курс, який охоплює основи експертної оцінки та етики, а також приклади з рецензіями.

Майстер-класи журналу Nature: Безкоштовний онлайн-курс з експертної оцінки (Nature Masterclasses: Free online course on peer review) (<https://masterclasses.nature.com/online-course-on-peer-review/16507836>). Чотиримодульний курс навчання рецензуванню. Містить інтерв’ю з редакторами Nature про роль рецензента, звіти рецензентів, етичні положення та інновації.

Publons Academy (Clarivate Analytics) (<https://publons.com/community/academy/>). Практично орієнтований, інтерактивний навчальний курс для експертів на платформі Publons, розроблений спільно вченими та редакторами з метою набуття основних компетентностей, що необхідні рецензентам.

Springer: Як рецензувати (Springer: How to Peer Review tutorial) (<https://www.springer.com/gp/authors-editors/authorandreviewertutorials/howtopeerreview>). Короткий, проте потужний за обсягом текстовий ресурс, що складається з відомостей про, відповідно, етапи рецензування та тесту з 8 питань для закріплення знань. Без реєстрації.

Навчальний пакет для рецензентів BMJ (British Medical Journal) (Training package for The BMJ’s peer reviewers) (<https://www.bmj.com/about-bmj/resources-reviewers/training-materials>). Надаються відомості про дослідження процесу рецензування, критерії якісної рецензії. Ко-

ристувачам представлена “тестова” стаття для підготовки рецензії. Також розміщені рецензії до вже опублікованих статей і коментарі редакторів журналів; колекція навчальних матеріалів, адресованих тим, хто рецензує British Medical Journal.

Wiley: Тренінг з рецензування (Wiley: Peer Review Training) (<https://authorservices.wiley.com/Reviewers/journal-reviewers/becoming-a-reviewer.html/peer-review-training.html>). Колекція ресурсів, що містить посібники та інфографіку, відео та вебіари. Презентовано основні принципи рецензування, дискусія щодо прозорості та довіри.

Посібник як стати рецензентом (A guide to becoming a peer reviewer (Taylor&Francis Group)) (<https://editorresources.taylorandfrancis.com/reviewer-guidelines/>). Навчальні матеріали на сайті видавництва Taylor & Francis. Містять відомості щодо типів рецензування, переваги статусу рецензента, опис процедури рецензування, що властиві журналам Taylor & Francis Group, інформацію про етичні стандарти роботи рецензента, рекомендації з підготовки тексту рецензії. Матеріали доступні онлайн без попередньої реєстрації на сайті видавництва.

Міжнародна наукова спільнота наголошує на важливості експертної оцінки для підтримки й розвитку науки, підвищення якості результатів досліджень. У 2016 році був започаткований Тиждень Рецензування (Peer Review Week), що став глобальною подією у науковому світі. На офіційному вебсайті події (<https://peerreviewweek.wordpress.com/>) основними цілями цього річного заходу проголошено формування суспільної думки про провідну роль експертної оцінки у науковому спілкуванні; презентація роботи редакторів і рецензентів; обмін досвідом і підтримка впровадження кращих практик; висвітлення останніх інновацій і програм. У 2020 році Тиждень Рецензування пройде під гаслом: “Ми довіряємо!”.

Висновки з даного дослідження та перспективи подальших розвідок у даному напрямку. В Україні тривалий час недостатньо уваги приділялося проблематиці проведення фахової експертизи наукових публікацій. Нами досліджено такі аспекти рецензування як: етика взаємодії автора і рецензента, моделі рецензування, критерії оцінювання рукописів, процес експертизи. В електронному фаховому віданні “Інформаційні технології і засоби навчання” (ISSN: 2076-8184) створена редакційна політика та постійно проводиться удосконалення експертного оцінювання (зміна моделі рецензування, вимог до подання, удосконалення форм експертного оцінювання та інше), що відповідають кращим міжнародним зразкам і сучасним підходам видавничо-редакційної діяльності.

Організація та проведення експертизи наукових публікацій вітчизняного електронного фахового видання є частиною видавничого процесу, узагальненого в статті. Систематизовано підходи до рецензування світових лідерів редакційно-видавничої справи та обрано модель “Подвійного “сліпого” рецензування”.

Професіоналізм рецензентів відіграє одну із ключових ролей для успішного розвитку наукового видання. Довіра авторів, наукової спільноти до рецензентів підвищує престиж журналу, а опубліковані статті набувають нової якості. Експертна думка про рукопис формується за певними критеріями і показниками, запропонованими редакцією. Найбільш суттєвими є: ступінь обґрунтованості актуальності дослідження; наявність наукової новизни викладеного матеріалу; зауваження щодо аналізу джерел і публікацій, відповідний референс; змістова відповідність у ланцюгу: назва – мета – виклад основних результатів дослідження – висновки; обґрунтованість висновків; інформативність, зрозумілість, чіткий і логічний виклад анотації. Рішення редколегії журналу щодо публікації статті та її можливу пріоритетність враховує ступінь

актуальності та зацікавленості читацької аудиторії даною тематикою досліджень, оригінальність методики.

Рекомендовані безкоштовні інтернет-ресурси від Elsevier, Springer, Wiley, European Association of Science Editors для рецензентів, контент яких спрямований на вдосконалення процесу експертизи наукової публікації та роботи наукових редакторів.

Використання електронної відкритої журнальної системи сприяє впровадженню сучасних видавничих стандартів і допомагає редакторам ефективно організувати діяльність редакційної групи, комунікацію між рецензентами та авторами.

Список літератури:

1. “What is peer review? Elsevier”, available at: <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>. (Accessed May 01, 2020)

2. Гуманенко О. О. Місце рецензії в історії наукової періодики / О. О. Гуманенко // Наукові записки Української академії друкарства. Серія : Соціальні комунікації. – 2015. – № 1. – 15 – 20 С. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzck_2015_1_4. (Дата звернення: Січ. 25, 2020)

3. Тихонкова І. О., Рецензування – наріжний камінь наукової комунікації / І. О. Тихонкова // Можливості Publons для науковця, журналу, адміністратора. Видавничий дім Академперіодика. doi:10.15407/akademperiodyka.391.085

4. Лупаренко Л. А., Використання електронних відкритих журнальних систем у науково-педагогічних дослідженнях, дис. канд. наук / Л. А. Лупаренко // 13.00.10 – Інформаційно-комунікаційні технології в освіті, ІТЗН НАПН України. – К. – 2019. – Режим доступу: <https://lib.iitta.gov.ua/716976>

5. DiDomenico, R. J., Baker, W. L., Haine, S. T. (2017), “Improving peer review:

Для подальшого успішного розвитку наукових видань України, покращення їх якості, підняття престижу рецензентів, формування довіри до них, а також громадської думки щодо рецензування, вважаємо необхідним більш широко обговорювати цю проблему шляхом публікацій статей, проведення семінарів, подальших досліджень у цьому напрямку, вивчення рекомендацій міжнародних видавництв, асоціацій редакторів наукових видань із метою ознайомлення наукової спільноти України з тенденціями розвитку процесу експертизи наукових статей іншими визнаними виданнями, підняття престижу і рейтингу національних наукових журналів.

What reviewers can do”. American Journal of Health-System Pharmacy, 74(24), pp. 2080 – 2084, doi: 10.2146/ajhp170190

6. Marusić, M., Marusić, A. (2001) “Good editorial practice: editors as educators”. Croatian Medical Journal. 42(2), pp. 113 – 120, Режим доступу: <https://pdfs.semanticscholar.org/c77f/e49bea1b86795c22d3b1f3ff916853002026.pdf>. (Accessed May.20, 2020)

7. Vrana, R. (2018) “Editorial challenges in a small scientific community: Study of Croatian editors. Learned Publishing”, 31(4), pp. 369 – 374, doi: 10.1002/leap.1188

8. McDowell, G., Knutsen, J., Graham, J., Oelker, S., Lijek, R. (2019) “Co-reviewing and ghostwriting by early career researchers in the peer review of manuscripts” [Preprint], <https://doi.org/10.1101/617373>

9. Birukou, A., Wakeling, J., Bartolini, C., Casati, F., Marchese, M., Mirylenka, K., Osman, N., Ragone, A., Sierra, C., Wassef, A. (2011) “Alternatives to peer review: novel approaches for research evaluation”, Front. Comput. Neurosci, doi:10.3389/fncom.2011.00056

10. Міністерство освіти і науки України. (2018, Січ. 15). Наказ № 32, Про затвердження Порядку формування Переліку наукових фахових видань України. Режим доступу: <https://mon.gov.->

ua/ua/npa/nakaz-mon-vid-15-sichnya-2018-r-pro-zatverdzhennya-poryadku-formuvannya-pereliku-naukovih-fahovih-vidan-ukrayini. (Дата звернення: Трав. 25, 2020)

11. Верховна рада України. Закон України “Про освіту”. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (Дата звернення: Січ. 25, 2020)

12. Відомості Верховної Ради (ВВР). Закон України “Про вищу освіту”. – 2014. – № 37–38. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>. (Дата звернення: Трав. 25, 2020)

13. Відомості Верховної Ради (ВВР), Закон України “Про наукову та науково-технічну діяльність”. – 2016. – № 3. – ст. 25. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>. (Дата звернення: Січ. 25, 2020)

14. Міністерство освіти і науки України Наказ № 1220. Про опублікування результатів дисертацій на здобуття наукових ступенів доктора і кандидата наук. – 2019. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1086-19#Text>. (Дата звернення: Січ. 25, 2020)

15. Сайт Міністерства освіти і науки України. Наукові фахові видання. Режим доступу: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/atestaciya-kadriv-vishoyi-kvalifikaciyi/naukovi-fahovi-vidannya>

16. Open Science in Ukraine, available at: <https://openscience.in.ua/ua-journals>. (Accessed jul. 27, 2020)

17. “Quality, trust & peer review: researchers’ perspectives 10 years on. Elsevier and Sense”, 2019. p. 36, available at: <https://wordpress-398250-1278369.cloudwaysapps.com/wp-content/uploads/2019/09/Quality-trust-peer-review.pdf>. (Accessed Трав. 19, 2020)

18. Types of peer review. The Wiley Network, available at: <https://author-services.wiley.com/Reviewers/journal-reviewers/what-is-peer-review/types-of-peer-review.html>. (Accessed Трав. 01, 2020)

References:

1. What is peer review? Elsevier, available at: <https://www.elsevier.com/reviewers/what-is-peer-review>.

viewers/what-is-peer-review. (Accessed 1 May 2020).

2. Humanenko, O. O. (2015) “The place of the review in the history of scientific periodicals” *Naukovi zapysky. Ukrayinskoyi akademiyi drukarstva. Seriya : Social`ni komunikaciyi.* no 1, pp. 15 – 20, available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nzck_2015_1_4. (Accessed 25 Jan. 2020).

3. Tykhonkova, I. O. “Peer review is the cornerstone of scientific communication. Publons is an instrument for scientists, journal managers and administrators”. *Vydavnychyj dim Akadempriodyka.* doi:10.15407/akadempriodyka.391.085

4. Luparenko, L. A. (2019) “The use of electronic open journal systems in scientific and pedagogical research”, *dis. cand. science (13.00.10 – Infomationa and Communication Technologies in education), ІІТЛТ NAES of Ukraine, Kyiv*, available at: <https://lib.iitta.gov.ua/716976>

5. DiDomenico, R. J., Baker, W. L., Haine, S. T. (2017) “Improving peer review: What reviewers can do”, *American Journal of Health-System Pharmacy*, no. 74(24), pp. 2080 – 2084. doi: 10.2146/ajhp170190.

6. Marusić, M., Marusić, A. “Good editorial practice: editors as educators”. (2001) *Croatian Medical Journal*, no. 42 (2), pp. 113–120, available at: <https://pdfs.semanticscholar.org/c77f/e49bea1b86795c22d3b1f3ff916853002026.pdf>. (Accessed 20 May 2020).

7. Vrana, R. (2018) “Editorial challenges in a small scientific community” *Study of Croatian editors, Learned Publishing*, no. 31(4), pp. 369–374, doi: 10.1002/leap.1188

8. McDowell, G., Knutsen, J., Graham, J., Oelker, S., Lijek, R. (2019) “Co-reviewing and ghostwriting by early career researchers in the peer review of manuscripts” [Preprint], <https://doi.org/10.1101/617373>

9. Birukou, A., Wakeling, J., Bartolini, C., Casati, F., Marchese, M., Mirylenka, K., Osman, N., Ragone, A., Sierra, C., Wassef, A. (2011) “Alternatives to peer review: novel approaches for

research evaluation” *Front. Comput. Neurosci.*, doi:10.3389/fncom.2011.00056

10. Ministry of Education and Science of Ukraine (2018, Jan. 15), Order no. 32, “About the statement of the Order of formation of the List of scientific professional editions of Ukraine”, available at: <https://mon.gov.ua/ua/npa/nakaz-monvid-15-sichnya-2018-r-pro-zatverdzhennya-poryadku-formuvannya-pereliku-naukovih-fahovih-vidan-ukrayini>. (Accessed 25 May 2020).

11. Verkhovna Rada of Ukraine, The law of Ukraine “On Education”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19#Text>. (Accessed 25 Jan. 2020)

12. Vidomosti Verkhovna Rada of Ukraine (VVR) (2014), The law of Ukraine “On Higher Education”, no 37–38, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/15-56-18#Text>. (Accessed 25 May 2020).

13. Vidomosti Verkhovna Rada of Ukraine (VVR) (2016) The Law of Ukraine “On scientific and scientific and technology activities”, no 3, st. 25, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/848-19#Text>. (Accessed 25 Jan. 2020).

14. Ministry of Education and Science of Ukraine (2019, Sept. 23). Order

№ 1220, On publication of results of dissertations on receipt of scientific degrees of the doctor and the candidate of sciences. available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1086-19#Text>. (Accessed 25 Jan. 2020).

15. Site of the Ministry of Education and Science of Ukraine, “Scientific professional editions”, available at: <https://mon.gov.ua/ua/nauka/nauka/atestaciya-kadriv-vishoyi-kvalifikaciyi/naukov-i-fahovi-vidannya>

16. “Open Science in Ukraine”, available at: <https://openscience.in.ua/ua-journals>, (Accessed Jul. 27, 2020).

17. “Quality, trust & peer review: researchers’ perspectives 10 years on. Elsevier and Sense”, 2019. 36 p., available at: <https://wordpress-398250-1278369.cloudwaysapps.com/wp-content/uploads/2019/09/Quality-trust-peer-review.pdf>, (Accessed 19 May 2020).

18. “Types of peer review. The Wiley Network”, available at: <https://authorservices.wiley.com/Reviewers/journal-reviewers/what-is-peer-review/types-of-peer-review.html>. (Accessed 1 May 2020).

Стаття надійшла до редколегії 02.12.2020